

۲۲۱۹۳۲۸

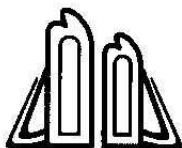
به نام خدا

انتخابات مجلس شورای ملی در کرمانشاهان

(۱۳۵۴ - ۱۲۸۵ خورشیدی)

گذر به مشروطه، چالش‌ها، موانع و عوامل تأثیرگذار در انتخابات

شهرام اردشیریان

انتشارات طاق‌بستان

انتشارات طاق بستان

۱۴۰۰

سرشناسه	:	اردشیریان، شهرام، ۱۳۴۸-
عنوان و نام پدیدآور	:	انتخابات مجلس شورای ملی در کرمانشاهان (۱۳۵۴ - ۱۲۸۵ خورشیدی) / شهرام اردشیریان.
مشخصات نشر	:	کرمانشاه: طاق بستان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	:	۳۳۶ ص.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۵۱۰-۵۴۱-۷ - ۱۴۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیفا
موضوع	:	ایران. مجلس شورای ملی -- انتخابات -- تاریخ
موضوع	:	Iran, Parliament -- Elections -- history
موضوع	:	انتخابات -- ایران -- کرمانشاه (استان) -- تاریخ -- قرن ۱۳ق-۱۴.
موضوع	:	Elections -- Iran -- Kermanshah (Province) -- History -- ۱۹-۲۰th centuries
موضوع	:	نمایندگان مجلس -- ایران -- کرمانشاه (استان) -- تاریخ -- قرن ۱۳ق-۱۴.
موضوع	:	Legislators -- Iran -- Kermanshah (Province) -- History -- ۱۹-۲۰th centuries
موضوع	:	حزب‌های سیاسی -- ایران -- کرمانشاه (استان)
موضوع	:	Political parties -- Iran -- Kermanshah (Province)
موضوع	:	ایران -- تاریخ -- انقلاب مشروطه، ۱۳۲۴ - ۱۳۲۷. -- کرمانشاه (استان)
موضوع	:	Iran -- History -- Constitutional Revolution, (Province) -- Kermanshah ۱۹۰۹-۱۹۰۶
موضوع	:	ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ق.
موضوع	:	Iran -- History -- Qajars, ۱۷۷۹-۱۹۲۵
رده بندی کنگره	:	JQ۱۷۸۷/۵
رده بندی دیویی	:	۳۲۸/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۸۴۱۲۶۶۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	:	فیفا

کرمانشاه- ابتدای خیابان مدرس، نبش خیابان فریبرز فخرایی، ساختمان برلیان، طبقه دوم

Tel: ۰۸۳۳۸۲۴۰۲۸۸

Gmail: Taghbostan.book۹۸@gmail.com

انتخابات مجلس شورای ملی در کرمانشاهان
مؤلف: شهرام اردشیریان

ناشر:	انتشارات طاق بستان
صفحه آرای:	سارا سادات جابری
طرح جلد:	سمیرا امیری
شمارگان:	۱۰۰۰
نوبت چاپ:	اول ۱۴۰۰
قطع:	وزیری
تعداد صفحه:	۳۳۶
قیمت:	۱۴۰۰۰۰ هزار تومان
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۵۱۰-۵۴۱-۷

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

پیش گفتار ح

فصل اول: کرمانشاهان و چالش مشروطه‌خواهی

بخش اول: گذری بر جغرافیای تاریخی کرمانشاهان ۲

۱-۱-۱- موقعیت جغرافیایی ۲

۱-۱-۲- قدمت تاریخی ۶

۱-۱-۳- نژاد و ترکیب قومی ۹

بخش دوم: کرمانشاهان و مشروطیه ۱۰

۱-۲-۱- اندیشه مشروطه‌خواهی ۱۰

۱-۲-۲- فتنه سالارالدوله ۲۴

۱-۲-۳- داودخان کلهر و مشروطیت ۳۲

۱-۲-۴- عبدالحسین فرمانروا و سالارالدوله ۳۵

۱-۲-۵- کرمانشاهان در جنگ جهانی اول ۴۰

۱-۲-۶- انتخابات و جنگ جهانی اول ۴۶

فصل دوم: انتخابات کرمانشاهان در عصر قاجار (۱۳۰۲-۱۲۸۵ خورشیدی)

بخش اول: نقش علمای دینی ۵۴

۱-۱-۲- نقش علما در تاریخ معاصر ایران ۵۴

۱-۲-۲- جایگاه علمای دینی در کرمانشاهان ۵۸

۱-۲-۳- انتخابات دوره اول و دوم ۶۴

۱-۲-۴- انتخابات حزبی ۶۶

۱-۲-۵- انتخابات دوره چهارم ۶۹

۱-۲-۶- انتخابات دوره پنجم ۷۱

بخش دوم: نقش خوانین عشایر ۷۵

۱-۲-۲- زندگی ایل و عشایری در کرمانشاهان ۷۵

۱-۲-۲-۲- انتخابات دوره اول و دوم ۸۰

۱-۲-۲-۳- انتخابات دوره سوم ۸۲

۱-۲-۲-۴- انتخابات دوره چهارم ۸۴

۸۷	۲-۵- انتخابات دوره پنجم
۹۱	بخش سوم: نقش اشراف و شاهزادگان
۹۱	۲-۳-۱- انتخابات صنفی
۹۳	۲-۳-۲- انتخابات دو مرحله‌ای
۹۶	۲-۳-۳- انتخابات حزبی
۹۹	۲-۳-۴- انتخابات دوره چهارم
۱۰۷	۲-۳-۵- انتخابات دوره پنجم
۱۱۱	بخش چهارم: نقش احزاب سیاسی
۱۱۱	۲-۴-۱- زمینه شکل‌گیری احزاب سیاسی
۱۱۵	۲-۴-۲- انتخابات دوره اول و دوم
۱۱۷	۲-۴-۳- انتخابات دوره سوم
۱۲۰	۲-۴-۴- رکود احزاب

فصل سوم: انتخابات کرمانشاهان در عصر رضاشاه (۱۳۲۰-۱۳۰۵ خورشیدی)

۱۲۴	بخش اول: عصر رضاشاه
۱۲۴	۳-۱-۱- رضاشاه و نظام پارلمانی
۱۳۲	بخش دوم: انتخابات مجلس
۱۳۲	۳-۲-۱- انتخابات در کرمانشاهان
۱۳۴	۳-۲-۲- علمای مذهبی و احزاب
۱۳۸	۳-۲-۳- نقش خوانین عشایر
۱۴۴	۳-۲-۴- نقش شاهزادگان
۱۵۳	۳-۲-۵- نقش اشراف و طبقه متوسط

فصل چهارم: انتخابات کرمانشاهان در عصر محمدرضاشاه پادشاه (۱۳۳۲-۱۳۲۰)

۱۶۲	بخش اول: انتخابات و محمدرضاشاه تا کودتای ۲۸ مرداد
۱۷۵	بخش دوم: انتخابات در کرمانشاه
۱۷۷	۴-۲-۱- نقش خوانین عشایر
۲۱۰	۴-۲-۲- نقش مالکان
۲۲۳	۴-۲-۳- نقش طبقه متوسط

فصل پنجم: انتخابات کرمانشاهان بعد از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲

۲۳۰	بخش اول: عوامل تاثیرگذار در انتخابات بعد از کودتای ۲۸ مرداد
-----	---

۲۳۴	۵-۱-۱- نقش خوانین و مالکان در انتخابات دوره هجدهم
۲۳۹	۵-۲-۲- نقش خوانین و مالکان در انتخابات دوره نوزدهم
۲۴۱	بخش دوم: نقش احزاب
۲۴۹	بخش سوم: نقش حزب ملیون
۲۴۹	۵-۳-۱- حوزه کرمانشاهان
۲۵۰	بخش چهارم: نقش حزب ایران نوین
۲۵۰	۵-۴-۱- حوزه سنقر و کلیایی
۲۵۲	۵-۴-۲- حوزه شاه‌آباد غرب [اسلام‌آباد غرب]
۲۵۴	۵-۴-۳- حوزه کرمانشاه
۲۶۲	۵-۴-۴- حوزه کنگاور، صحنه
۲۶۴	بخش پنجم: نقش حزب مردم
۲۶۴	۵-۵-۱- حوزه پاوه و اورامانات
۲۶۵	۵-۵-۲- حوزه سنقر و کلیایی
۲۶۷	۵-۵-۳- حوزه قصرشیرین
۲۷۲	۵-۵-۴- حوزه کرمانشاه
۲۷۶	۵-۵-۵- حوزه کنگاور، صحنه و هرسین
۲۷۸	بخش ششم: نقش حزب رستاخیز
۲۸۱	۵-۶-۱- حوزه پاوه و اورامانات
۲۸۳	۵-۶-۲- حوزه سنقر و کلیایی
۲۸۴	۵-۶-۳- حوزه شاه‌آباد غرب [اسلام‌آباد غرب]
۲۸۵	۵-۶-۴- حوزه قصرشیرین
۲۸۷	۵-۶-۵- حوزه کرمانشاه
۲۸۹	۵-۶-۶- حوزه کنگاور، صحنه و هرسین
۲۹۱	کتاب‌شناسی و فهرست منابع
۳۱۱	آلبوم عکس
۳۱۷	فهرست عمومی

پیش‌گفتار

بعد از پیروزی انقلاب کبیر فرانسه و غلبه کانون‌های دموکراسی‌خواهی، موج‌گرایش به مشروطه و دموکراسی کشورهای اروپایی را فراگرفت و تشکیل نهاد پارلمان، اساس کار کشورهایی قرار گرفت که حکومت مشروطه و نهاد پارلمانی را پذیرفته بودند. اغلب کشورهای اروپایی از نظر تشکیلات سیاسی، رژیم مشروطه سلطنتی را برگزیدند و پادشاهان بعد از پذیرفتن اندیشه زمینی بودن قدرت، به تدریج به سلطنت پرداختند و حکومت را به پارلمان و نمایندگان مردم سپردند. این شیوه نوین حکومت‌داری مورد قبول نخبگان سیاسی آن کشورها قرار گرفت و در اروپا متداول گشت. هم‌زمان، در ایران حکومت استبدادی قاجار حاکم بود و در دنیای مدرن و توسعه‌یافته، مدل سیاسی استبدادی و دیکتاتوری به تدریج در سرایشی و افول قرار گرفت. از سویی کشورهای استعمارگر روس و انگلیس سرزمین‌هایی را از کشورمان جدا کرده و امنیت اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مردم به مخاطره افتاد. نخبگان و اکثر مردم از وضع موجود ناراضی بوده و از شیوه حکومت قاجار سرخورده و ناامید شدند. حکومت مندرس قاجار، به شیوه پادشاهی و استبدادی به حکومت پرداخت و مردم ایران که در عصر بی‌خبری زندگی می‌کردند تا زمان جنگ‌های ایران و روسیه، از حکومت پارلمانی و دموکراسی مستقر در کشورهای اروپایی اطلاعی نداشتند. از آن پس ایران در معادلات روابط بین‌الملل قرار گرفت و با دنیای توسعه‌یافته سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مدرن غرب که بر اساس مشروطه و حاکمیت قانون شکل گرفته بود روبرو و آشنا گردید. عواملی از قبیل: الف) اعزام محصلین ایرانی به خارج از کشور برای یادگیری علوم جدید و انتقال آن به داخل کشور و آشنایی آنان با تفکر نوین سیاسی. ب) حضور نیروهای سیاسی و فرهنگی خارجی در داخل کشور که با نخبگان و قشر متوسط به تبادل و تعاطی افکار پرداختند. پ) ورود صنعت چاپ و روزنامه، خاطرات و سفرنامه‌ها باعث گردید که مردم با نگرش جدید سیاسی و اجتماعی آشنا گردند. ت) چاپ و انتشار روزنامه در خارج از کشور و ورود مخفیانه آن به ایران سبب تحرک فکری قشر تحصیل‌کرده و متوسط نسبت به اوضاع سیاسی، اجتماعی و اقتصادی جامعه و سایر جوامع

توسعه یافته گردید. ث) اشاعه افکار و نظرات روشن‌فکران ایرانی در میان ملت و آشنا شدن آنان با مفهوم حکومت قانون و نقش مردم در حکومت، باعث گردید که ملت با اندیشه مشروطه و حکومت پارلمانی آشنا شوند. مجموعه این عوامل، تفکر سیاسی سنتی و حاکمیت استبداد را با چالش مواجه نمود و سبب شد اندیشه موهبت الهی قدرت در میان روشن‌فکران و مردم با نقد و نقادی روبه رو گردد. نخبگان ایرانی وقتی پیشرفت و توسعه غرب را دیدند، بر این باور بودند که عامل نابسامانی همه جانبه کشور، حکومت استبدادی است. روشن‌فکران، بعضی از علما و به طور عموم مشروطه‌خواهان نسخه حکومت مشروطه، تشکیل پارلمان و حاکمیت قانون را برای تغییر و تحول جامعه ایران پذیرفتند. این اندیشه سیاسی مورد پشتیبانی علمای مذهبی - سنتی قرار گرفت و آن را با شرع در مابینت و تضاد ندیدند، در نهایت مدل حکومت مشروطه مورد قبول نخبگان فکری - سیاسی و متشرعین قرار گرفت و با مبارزات پیوسته انقلابیون، مشروطه به ثمر نشست. هم‌زمان با تلاش آزادی‌خواهان ایران، مشروطه‌طلبان کرمانشاهان توده مردم را بیدار کرده و آن‌ها را دنباله رو خود نمودند. آنان از مدل نوین سیاسی مشروطه که شاه را محدود به سلطنت می‌کرد و قدرت را به پارلمان می‌داد، پشتیبانی کرده و در راه این آمال، تمام سختی‌ها را به جان خریدند و مشروطیت در کرمانشاهان به پیروزی رسید. پس از تصویب نظام‌نامه انتخابات، مانند سایر مناطق در کرمانشاهان، نمایندگان مردم انتخابات شدند. به تبعیت از مرکزیت سیاسی، از آغاز مشروطه تا پایان سلسله پهلوی بیست و چهار دوره انتخابات مجلس در این استان برگزار گردید. در عصر قاجار (۱۳۴۲ - ۱۳۲۴ قمری/ ۱۳۰۲ - ۱۲۸۵ خورشیدی) پنج دوره انتخابات در چارچوب قانون برگزار شد که از دوره چهارم و پنجم دخالت دولت آن‌چنان مشهود بود که فضای آزاد ناشی از مشروطیت در آن دوره، به یاس مبدل گردید. در عصر رضاشاه (شهریور ۱۳۲۰ - آبان ۱۳۰۴) اگرچه انتخابات در موعد مقرر برگزار شد، اما آزادی و قانون انتخابات وجهه خود را از دست داد و مجلس به کانون تصمیمات رضاشاه تبدیل گردید. در بازه زمانی شهریور ۱۳۲۰ تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ با وصف دخالت دولت در برگزاری انتخابات، فضای آزاد سیاسی منجر به برگزاری چند انتخابات قانونی شد و بعد از سقوط دولت دکتر مصدق انتخابات تحت نظارت کامل شاه، نهاد سلطنت، ساواک و احزاب دولتی درآمد و از ورود احزاب و افراد مخالف و منتقد جلوگیری به عمل آورده شد. از آغاز

مشروطه تا دوره محمد رضا شاه انتخابات به صورت مستمر برگزار شد و در این پروژه طولانی مدت، با توجه به شرایط زمانی و مکانی، عوامل متعددی در روند انتخابات و انتخاب نمایندگان تاثیرگذار بود. با توجه به محیط جغرافیایی و اوضاع سیاسی - اجتماعی کرمانشاهان و سنتی بودن مردمان این دیار تاریخی، علمای دینی، خوانین و سران عشایر، مالکان زمین دار، حکومت، صاحب منصبان حکومتی و احزاب سیاسی در سرنوشت انتخابات بیشتر موثر بودند. اگرچه بعضی از صاحب نفوذان مذکور از حامیان حکومت مشروطه بودند، اما با توجه به ساختار قدرت در ایران، آنان از موانع برگزاری انتخابات قانونی و دموکراتیک در این منطقه نیز بودند. بی سوادگی، ناآگاهی سیاسی، نبود احزاب مستقل، وجود احزاب دولتی، فراهم نبودن زیر ساخت های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی پارلمان و انتخابات، دخالت حاکمان محلی و حکومت در انتخابات، از آسیب های مهم و از موانع و چالش های انتخابات مجلس شورای ملی در این استان بود. با این تفاسیر، برای بررسی و شناخت عوامل تاثیرگذار در انتخابات مجلس شورای ملی در کرمانشاهان، باید ساختار سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کرمانشاهان را تحلیل و تبیین نمود. دخالت عوامل گوناگون در انتخابات بستگی به شرایط سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی داشت و یک دلیل به تنهایی نمی توانست موثر باشد و این فراگرد در کرمانشاهان تابع چندین عامل بود. هدف نویسنده از تدوین این پژوهش بر اساس تحقیق و یافته ها، پاسخ گویی به این پرسش اساسی است که چه عواملی در انتخابات و انتخاب نمایندگان در ادوار مجلس شورای ملی در کرمانشاهان از سال ۱۲۸۵ تا ۱۳۵۴ خورشیدی تاثیرگذار بوده اند؟ بدون تردید هیچ کتاب و نوشته ای بدون ایراد نخواهد بود و این کتاب نیز مشمول آن خواهد شد، بنابراین از خوانندگان بزرگوار و محترم انتظار دارم که پیشنهادات و انتقادات خود را در مطبوعات استان بیان و طرح نمایند و یا از طریق ایمیل شخصی، بنده نوازی نمایند. در پایان بنا بر مصداق «الْعَدْرُ عِنْدَ الْكَرَامِ مَقْبُولٌ» خواهانم تا خوانندگان ارجمند و بزرگوار، نواقص کار را با دید خطابخش خود بنگرند، مانا باشید و ایام به کام.

Email: shahramardeshiri@gmail.com